

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Legionellutbrott i vården-

handläggning och förebyggande arbete

Birgitta Lytsy
Hygienöverläkare
Uppsala

**AKADEMISKA
SJUKHUSET**

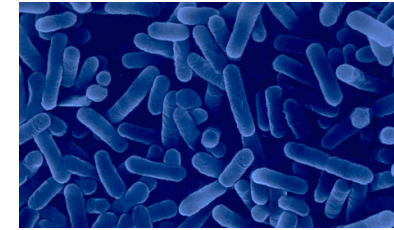
Vårdhygiens roll

- Uppsalas erfarenhet

AKADEMISKA
SJUKHUSET

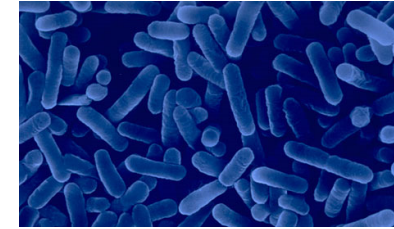

Ordlista

”Landstingsservice” = fastighetsägare och fastighetsskötare för Akademiska sjukhuset

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Historik: Akademiska sjukhuset 1990-talet

- Stora utbrott med vårdrelaterad legionella
- Uppmärksammade dödsfall
- Lex maria-anmälningar

Akademiska sjukhuset 1990-talet

- Kontrollprogram:

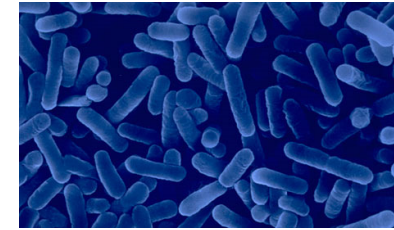
Veckovisa spolningar på varje avdelning

Odlingar av utvalda tappställen höst och vår

Vårdhygien sammanställde odlingsresultat och föreslog åtgärder till Landstingsservice

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Akademiska sjukhuset 2008

- Jag börjar som hygienläkare
- 3 hygiensjuksköterskor med lång erfarenhet

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Exempel på listor från hygssk

Legionellaprov 2002-2003-2004.xls [Kompatibilitetsläge] - Excel

ARKIV START INFOGA SIDLAYOUT FORMLER DATA GRANSKA VISA

Klistra in Urklipp Tecken Justering Tal Villkorsstyrd formatering Formatera som tabell Cellformat Infoga Ta bort Format Autosumma Fyll Radera Sortera och filtrera Sök och markera Redigering

AC27 : =STÖRSTA(AC4:AC19;1)

	A	B	C	D	AD	AE	AF	AG	AH	AI	AJ	AK	AL	AM	AN	AO	AP	AQ	AR	AS	AT	AU	AV	AW	AX
1	2002	Legionella CFU/250 ml																							
2	ME				2005	2005																			
3					10 feb	15 maj																			
4																									
5																									
6	95A	8217	dusch																						
7		8221	dusch		33	12																			
8		8230	dusch																						
9		8246	badkarsrum	kran																					
10				duschslang																					
11		8253	tvättställ																						
12			badkarsdusch																						
13		8252	badkar	duschslang																					
14		8249	badkar	kran																					
15				duschslang																					
16		8258	badkar	kran																					
17		8245	dusch		6	1																			
18		8251	dusch																						
19		8224	dusch		30																				
20																									
21																									
22																									
23																									
24																									
25	Antal prov				3	2	0	0	0	0	0	0													
26	Prov med växt				3	2	0	0	0	0	0	0													
27	Max. antal CFU/250 ml(från sept 2003 100 mL)				33	12	#####	#####	#####	#####	#####	#####													
28																									
29																									
30																									
31																									

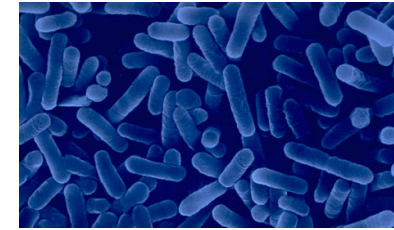
KLAR CIRKELREFERENSER

50-huset 70-huset 78-huset Akutcentrum Purogene 79-huset 85-huset 95-huset 96-huset Råvatten An ...

SV 12:50 2015-04-10

AKADEMISKA
SJUKHUSET

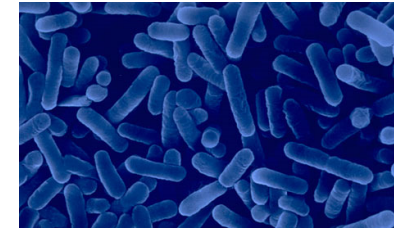

Ex av med och utan växt

- Byggnad ingång 50
(hematologen och lungkliniken bl a)
- Byggnad ingång 70
(centralintensiven,
transplantationsavdelningen)

AKADEMISKA
SJUKHUSET

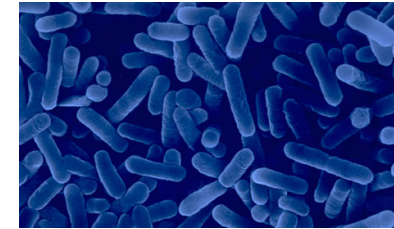

Vårdhygiens roll 2008

- Bedöma provsvar
- Föreslå åtgärder till Landstingsservice för att få ner växten
- Hetvattenspola

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Resultat

- Fall med vårdrelaterad legionella

2005: 5

2006: 1

2007: 1

2008: 4

2009: 4

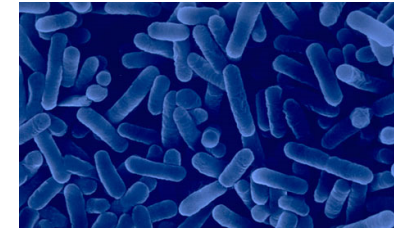

Resultat

- Landstingsservice utförde ungefär en tredjedel av de åtgärder som Vårdhygien föreslagit av olika skäl
- Omständlig kommunikation via mail och telsamtal mellan många personer

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Resultat

- 2008: 4 vårdrelaterade fall
- 2009: 4 vårdrelaterade fall

Centralintensiven, CIVA:

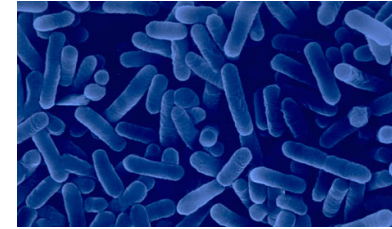
1 vårddygn = 40 000 kr

Kostnad per år: Varje fall 2 vårddygn på

CIVA = 320 000 kr per år

AKADEMISKA
SJUKHUSET

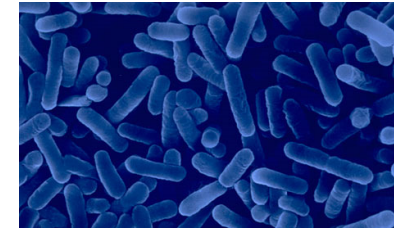

Slutsats

- Dåvarande arbetssätt var inte patientsäkert
- Pat smittades av legionella på sjukhuset, flera fall varje år

AKADEMISKA
SJUKHUSET

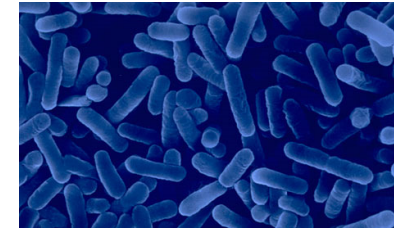

Problemanalys

- Otydliga roller
- Otydligt ansvar
- Otydlig kommunikation
- Bristande kunskaper

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Aktörer

1. Vårdhygien
2. Akademiska sjukhuset
3. Landstingsservice
 - Tekniker och ingenjörer
4. Landstingsservice
 - Vaktmästare
5. Mikrobiologiska labbet

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Exempel på otydligheter

- Vid vilka gränsvärden ska man göra vad och var?
- Vem ska bestämma vad som ska göras?
- Vem är *ytterst* ansvarig för legionellafritt vatten till de allra mest känsliga patienterna?

Sjukhuset (vårdgivaren) eller
Landstingsservice (fastighetsägaren)?

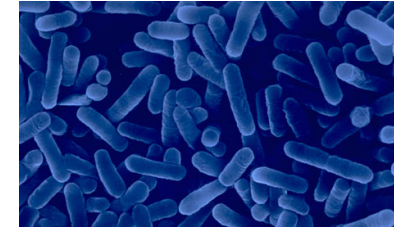

Behov

- Tydliggöra roller, ansvar och kommunikationsvägar mellan de fyra aktörerna
- Samarbeta tätare
- Tydligt och strukturerat förebyggande arbetssätt
- Kunskap om gränsvärden och åtgärder

AKADEMISKA
SJUKHUSET

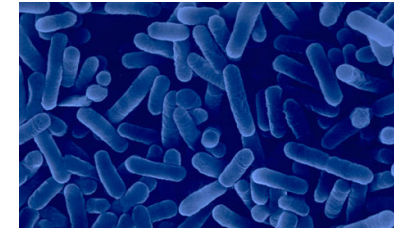

Information och utbildning

- Ingen svensk rekommendation att luta sig emot för handfasta råd en fredag eftermiddag
 1. Boverket
 2. Miljökontoret
 3. Gröna boken

AKADEMISKA
SJUKHUSET

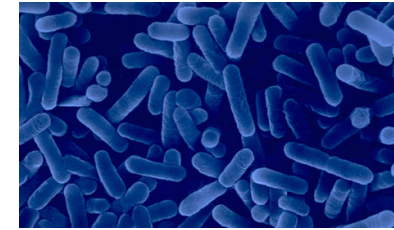

Var finns kunskapen?

- Hos engelsmän, italienare och fransmän
- Guidelines
- Konferenser och nätverk

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Internationella nätverk

ESGLI – European Study Group for
Legionella Infections
Tidigare EWGLI 1986 – 2012

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Internationella guidelines

US

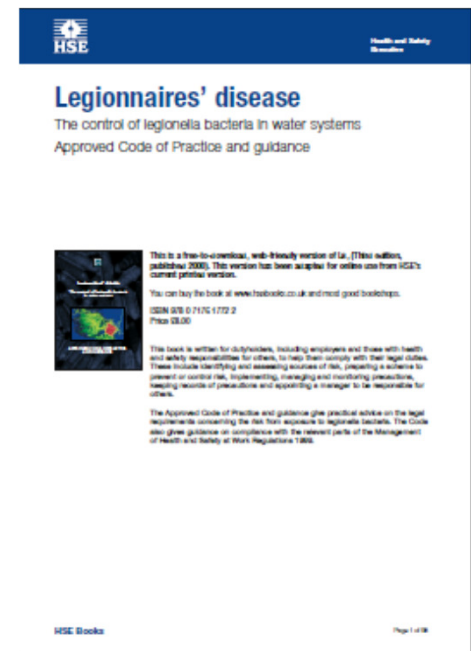
UK

Frankrike

Tyskland

Italien

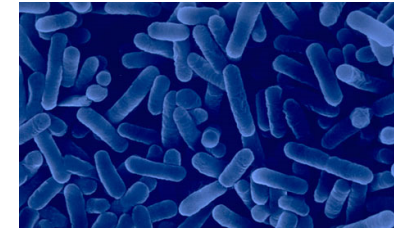
WHO

**AKADEMISKA
SJUKHUSET**

WHO guideline bäst

LEGIONELLA
and the prevention of legionellosis

**AKADEMISKA
SJUKHUSET**

Lärdomar

Konferenser, guidelines, experter och evidence

**AKADEMISKA
SJUKHUSET**

1. Reservoir och smittvägar

**AKADEMISKA
SJUKHUSET**

Smittväg

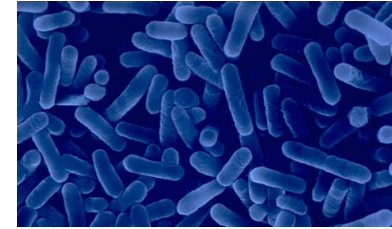
AKADEMISKA
SJUKHUSET

Risker – exponering av aerosol från vattenledningarna på sjukhuset

- Ducharna
- Tandläkarunitar
- Befuktare
- Inhalatorer
- Kranvatten- munvård, sonder
- Dricksvattenbehållare
- Etc

AKADEMISKA
SJUKHUSET

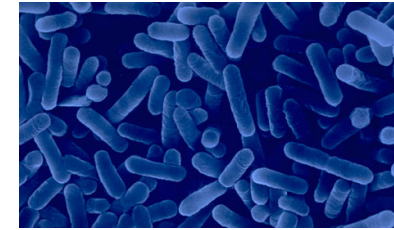

Fler risker

- Handfatens avlopp
- No-touch faucets

AKADEMISKA
SJUKHUSET

2. Biofilm och amöbor

Bakterier existerar *inte* som

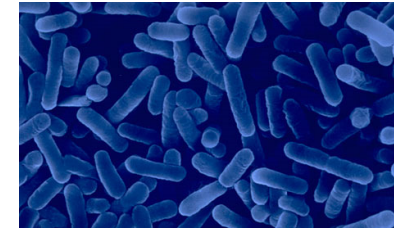
- Fritt levande (planktoniskt)
- Renkulturer

Biofilm dominerar (99,9 %)

Legionella lever i amöbor (makrofager)

AKADEMISKA
SJUKHUSET

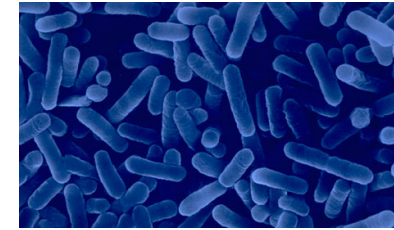

Biofilm - makroskopiskt

**AKADEMISKA
SJUKHUSET**

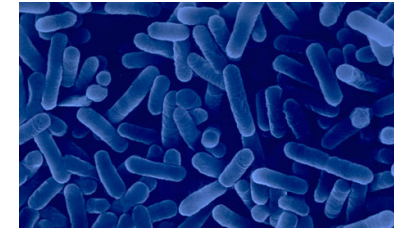
Vattenledningar

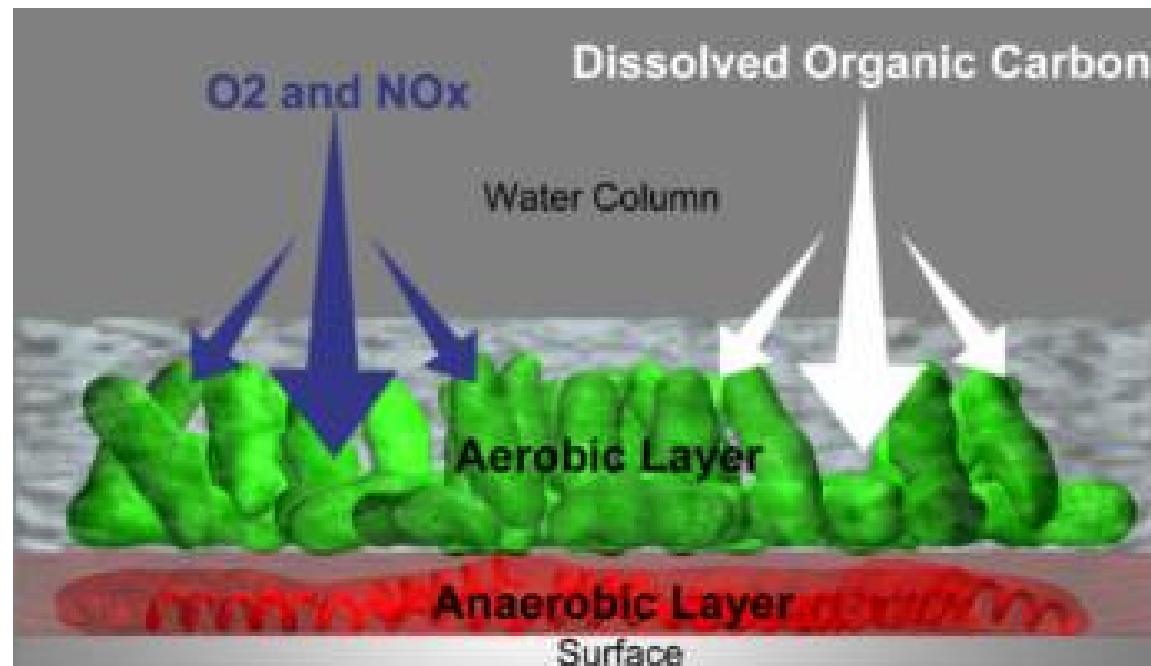

AKADEMISKA
SJUKHUSET

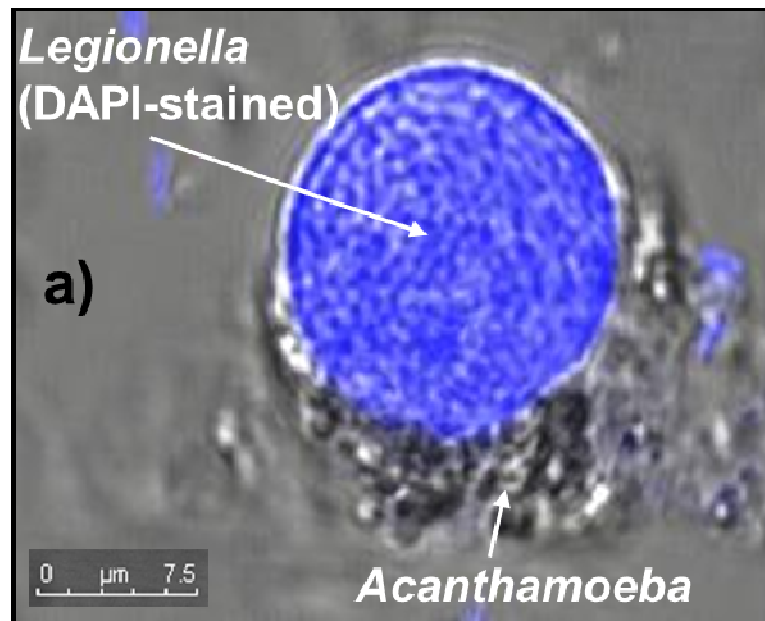
Biofilm – schematiskt

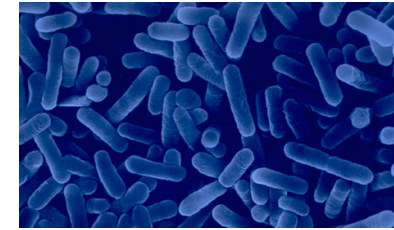
AKADEMISKA
SJUKHUSET

Amöba

AKADEMISKA
SJUKHUSET

3. Bekämpning biofilm

- Tillräckligt varmt > 45 grader
- Tillräckligt kallt < 20 grader
- Stillastående vatten
- Materialval

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Important principle

- Mekanisk lösning
- Rätt temp
- Rätt material
- Bygg bort blindledning

AKADEMISKA
SJUKHUSET

4. Vad är realistisk målsättning för vårdinrättningar?

- Noll växt på avdelningar med immunosupprimerade pat?
- Lite (hur lite??) växt på andra avdelningar

AKADEMISKA
SJUKHUSET

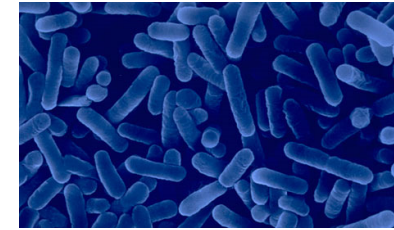
Uppsalas hantering av gränsvärden

Principer	Tolkning
Gränsvärden	
	Målvärde inom intensivvård, transplantationsavdelningen, hematologiska eller andra avdelningar där pat med kraftigt nedsatt immunförsvar vårdas
0 cfu/100mL	
< 10 cfu/100mL	Acceptabla värden inom de flesta avdelningar
10-100 cfu/100mL	Ta om proverna
	Vidtag omedelbara åtgärder, sätta pall, ta bort duchmikrofoner och spola varje dag.
1000 cfu/100mL	
> 30 % av proverna tagna inom given enhet är positiva	Vidtag omedelbara åtgärder enligt ovan

WHO

AKADEMISKA
SJUKHUSET

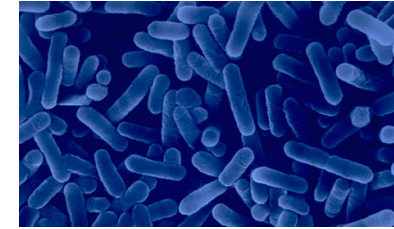
Gränsvärden i guidelines?

- Nej, tyvärr
- Värdet inte absolut
- Biofilmen lossnar i klumpar
- Legionella finns i amöborna

Ref: ESGLI Barcelona 2014

AKADEMISKA
SJUKHUSET

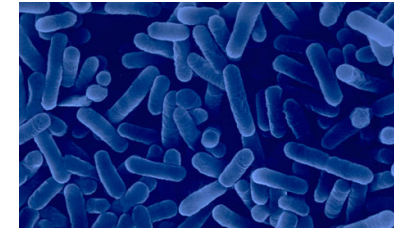
Gränsvärden i guidelines?

- Bäst att titta på helheten
- Om växt i 30 % av tappställen måste åtgärder sättas in

Ref: ESGLI Barcelona 2014

AKADEMISKA
SJUKHUSET

5. Viktigaste förebyggande principen

- Biofilmen ska byggas bort mekaniskt
 1. Tillräckligt varmt vatten
 2. Tillräckligt kallt vatten
 3. Vatten får aldrig stå stilla länge
 4. Rätt material i ledningarna
 5. Hetvattenspola

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Exempel felsökning

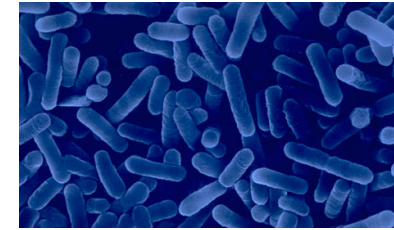
Isolera varmvattnet och kallvattnet
Inte ligga för nära

LANDSTINGET I UPPSALA LÄN

AKADEMISKA
SJUKHUSET

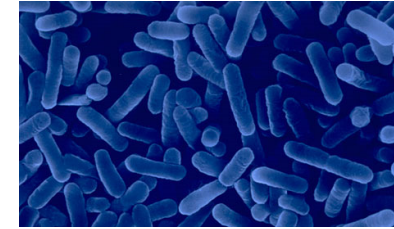

Princip nr 2

- När man gjort *allt* mekaniskt arbete för att förebygga biofilmen och det fortfarande växer:
 1. Point-of-use filters
 2. Desinfektionsmetoder

AKADEMISKA
SJUKHUSET

6. Desinfektionsmetoder

- Hetvattenspolning
- Klordioxid
- Hyperklorering

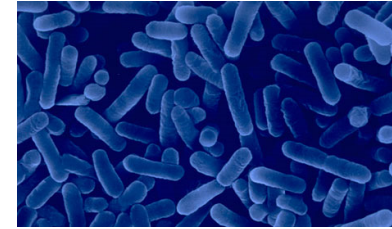
**AKADEMISKA
SJUKHUSET**

Egenkontrollprogram

Landstinget i Uppsalas modell

AKADEMISKA
SJUKHUSET

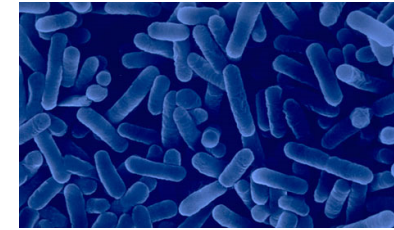

Två lägen i egenkontrollprogrammet

1. Övervakningsodlingar-förebyggande åtgärder
2. Nytt fall fall-reaktiva åtgärder

AKADEMISKA
SJUKHUSET

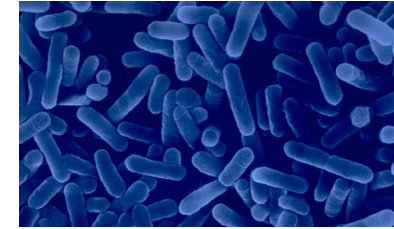

1. Övervakningsodlingar

- Odling av två tappställen (duschar) per avdelning höst och vår
- Ca 120 odlingar att bedöma per gång

AKADEMISKA
SJUKHUSET

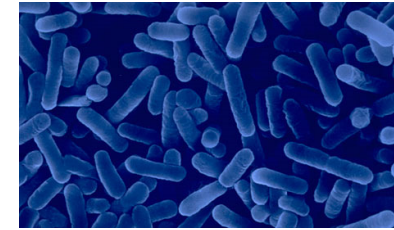

Avgör vilka avdelningar som ska ha ”noll växt-krav”

- Uppsala:
Lungkliniken
Hematologen
Barnhematologen
Transplantation
Intensivvårdsavdelningar

AKADEMISKA
SJUKHUSET

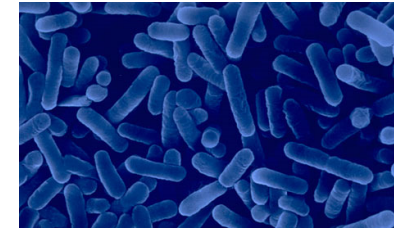

Känsliga patientgrupper

- Äldre > 65 år
- Män
- Rökare
- KOL
- Alkoholister
- Prematura
- Immunosupprimerade (sänkt cellulärt IS)
- Transplanterade - störst risk!

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Övervakningsodlingar

- Point-of-use filters
- Utöka odling för att kartlägga härden
- Åtgärder för att få bort växten
- Nya odlingar
- Bort med filtret!

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Landstingsservice tre guidelines

Landstinget i Uppsala län

Förvaltning: Alla

Verksamhet/division: **Driftpersonal LSU**

ID.nr

Titel:		Dokumenttyp
Hetvattenspolning Akademiska sjukhuset		Saneringsrutin
Godkänt av:	Godkänt den:	2011-

Kategori:

Skapat a
Reviderat

Landstinget i Uppsala län

Förvaltning: Alla

Verksamhet/division: **Driftpersonal**

ID.nr

Titel:		Dokumenttyp
Legionella provtagning Akademiska sjukhuset		Provtagningsrutin
Godkänt av:	Godkänt den:	2011-
Kategori:	Provtagningsrutin ang. Legionella	
Skapat av:	John Johnsson Landstingsservice	Skapat den: 2011-12-15
Reviderat av:	Berit Larsson	Reviderat den: 2014-08-19

Landstingsservice Uppsala län

**EGENKONTROLLPROGRAM
LEGIONELLA- AKADEMISKA SJUKHUSET**

2. Nytt fall

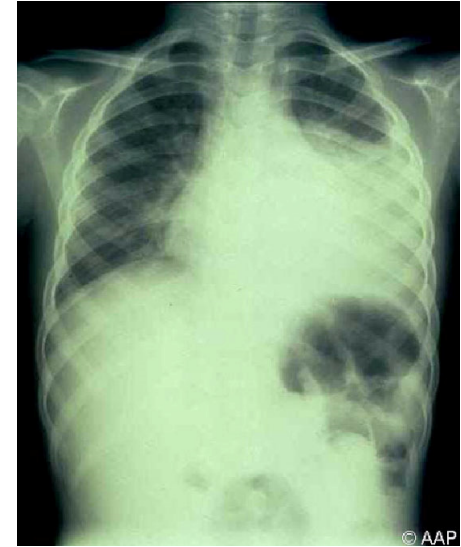
- Hygiensjuksköterskan avgör om vårdrelaterad smitta
- Insjuknandedatum kopplad till vårdtid och inkubationstid
- Om smitta i vården: provtagning och åtgärder
- Om smitta i samhället: överrapportering till Smittskyddet

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Inkubationstid

- 2-10 dagar, upp till 20 dagar
- Infektionsdos beror på virulens och immunstatus

*Vad är egentligen
"inkubationstid"???*

AKADEMISKA
SJUKHUSET

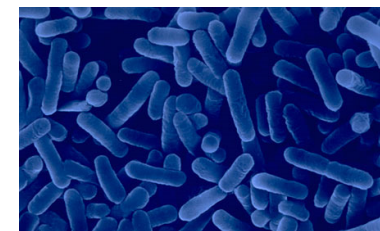
Vårdhygienisk utredning

- Point-of-use filter
- Odlar tappställen som pat använt
- När orsaken till växt är hittad tas filtren bort

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Vårdhygiens guideline

Landstinget i Uppsala län

Förvaltning:
Akademiska sjukhuset
och Lasarettet i
Enköping

Verksamhet/division:
Alla

ID.nr

Titel:

Legionella - patientfall inom slutenvård

Dokumenttyp

Vårdprogram

Godkänt av:

**Landstingsövergripande styrgruppen
för smittskydd och vårdhygien i
Uppsala län /**

Godkänt den:

2012-11-20

**AKADEMISKA
SJUKHUSET**

Hur jobbar vi nu?

Sammanfattning

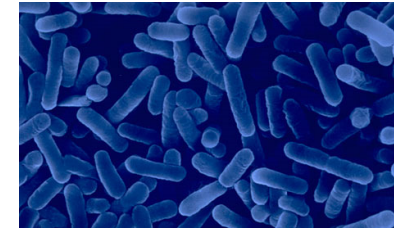

Nytt arbetssätt

- Legionellamöten regelbundet med alla fem aktörer – mail och telefonsamtal undviks
- Tydlig ansvarsfördelning
Chefsläkaren är företrädare för sjukhuset, inte vårdhygien
- Egenkontrollprogram som Landstingsservice ansvarar för

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Resultat av nya arbetssättet

- Fall

2010: 0

2011: 0

2012: 1 (tandläkaruniten)

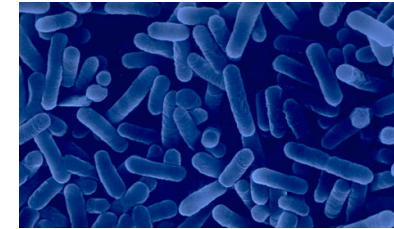
2013: 0

2014: 1 (efter ombygge)

2015: 0

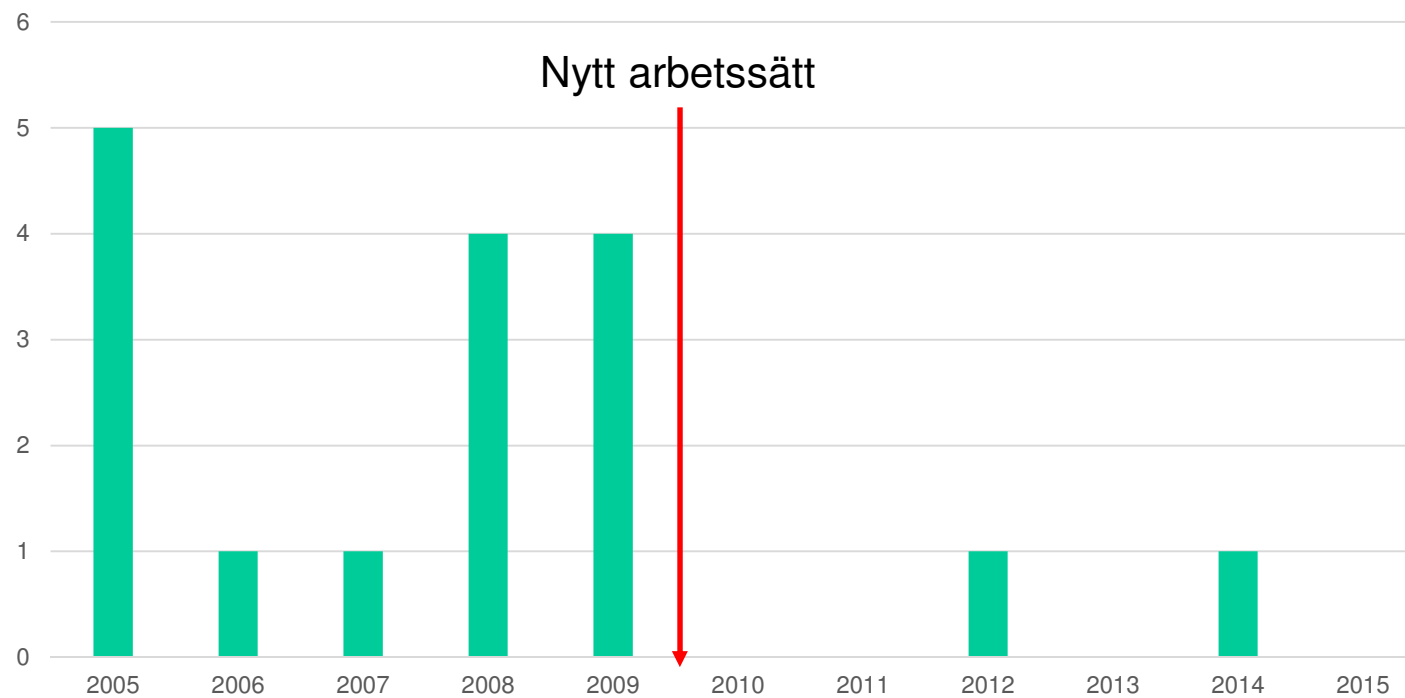

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Epidemikurva 2005-2015

Fall med vårdrelaterad legionella på AS

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Tips från Uppsala - framgångsfaktorer

1. Legionellagrupp, aktörerna är fem!

Tätt samarbete, träffas på möten

2. Egenkontrollprogram

3. Se till att utbilda alla fem aktörer

Expertkunskapen måste finnas såväl hos
vårdhygien, labbet, vårdgivaren som hos
fastighetsägaren/fastighetsskötaren